

Tomasz Fałęcki

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Wydział Zamiejscowy w Chorzowie

Niebezpieczne związki. Antykomunizm, antyamerykanizm, tożsamość narodowa i rusofila w działalności i ideologii francuskiego Frontu Narodowego z antysemityzmem w tle

W chwili dokonywania końcowych prac nad redakcją poniższego tekstu (lato 2016 r.) Unię Europejską wypełniło głośne pohukiwanie głosów należących jak gdyby do czasu zaprzeszczonego, pełnych hasła prymatu interesu narodowego. Kryzys migracyjny ożywił postawy ksenofobiczne. Z dużym powodzeniem rozpoczęto demontaż dotychczasowego dorobku politycznego i ideowego Unii, korzystając z przejawów trudności gospodarczych. Francuski Front Narodowy zajmuje znaczące miejsce w przebiegu tych procesów i odniósł niewątpliwy sukces polityczny. Stąd mojego zainteresowanie tym ugrupowaniem i chęć przedstawienia ideowej i organizacyjnej genezy tego sukcesu. Posłużyłem się w tym celu metodą analizy diachronicznej, stosowanej najczęściej w badaniach historycznych, szczególnie pomocnej w opisie i wyjaśnieniu relacji przyczynowo-skutkowych, które prowadziły do aktualnej sytuacji. Podstawowym źródłem informacji – oprócz dosyć już licznej literatury naukowej przedmiotu – stała się prasa francuska w różnych formach dostępna w internecie. Korzystanie z informacji dostępnych w sieci wymagało dużej ostrożności i zastosowania metod krytycznych. Nie miałem natomiast możliwości zastosowania takich technik badawczych jak wywiad czy ankieta.

Front National – partia stworzona przez Jean Marie Le Pena, teraz kierowana przez jego córkę Marine, stanowi obecnie we Francji główny trzon kierunku działania i myślenia politycznego, który tam nosi nazwę „l'extrême droite” – skrajnej prawicy, bądź też – jak proponuje Pierre-André Taguieff – narodowego populizmu¹. Ponieważ termin ten może być rozmaicie rozumiany, warto przytoczyć na wstępie niniejszych rozważań jego definicję, opracowaną przez zespół politologów francuskich z Nicolasem Lebourgiem na czele. Według tego badacza podstawową cechą odróżniającą wizję świata skrajnej prawicy od innych postaw politycznych i ideowych

¹ Pierre-André Taguieff jest jednym z czołowych francuskich badaczy problemów rasizmu i antysemityzmu. Problem narodowego populizmu omawia w *L'illusion populiste*, Wyd. Berg international „Penseé politique et sciences sociales”, Paris 2002, s. 25–27.

jest przekonanie, że społeczeństwo ma charakter żywego organizmu, którego cechy zostają przeniesione na sposób jego funkcjonowania. Celem politycznym staje się utworzenie bądź odtworzenie takiego modelu społecznego na podstawie etniczności, nacjonalizmu, rasy. Ten „organicizm” implikuje odrzucenie wszystkich uniwersalizmów na korzyść autofilii, tzn. uznawania wyłącznie tego co własne, i alterofobii, czyli strachu, obawy i odrzucenia tego, co pochodzi od „innych”. Z tego powodu sprawa tożsamości w różnych wymiarach znajduje się w centrum zainteresowania politycznego skrajnej prawicy. Stąd pochodzi dążenie do homogenizacji społeczeństwa, którego współczesne zróżnicowanie staje się źródłem niepokoju i obawy utraty tożsamości. Skrajna prawica absolutyzuje różnice między narodami, rasami, kulturami i osobami i tworzy docelowy obraz społeczeństwa zamkniętego, w którym może odrodzić się lub też powstać na nowo wspólnota będąca przeciwieństwem liberalnego indywidualizmu. Skrajna prawica odrzuca obecny system polityczny, zarówno w jego instytucjach, jak i wartościach (liberalizm polityczny i równościowy humanizm), który określa mianem dekadencji, dodatkowo pogarszanej przez politykę państwa. Przedstawiając się jako elita zmiany i „antyspołeczeństwo” przypisuje sobie misję zbawczą wobec społeczeństwa i narodu. Wewnętrzne funkcjonowanie odchodzi od reguł demokratycznych na korzyść wyłaniania tzw. prawdziwych elit. Wyobraźnia ideowa skrajnej prawicy wypełniona jest przez wyobrażenia archetypiczne (wiek złoty, zbawca, dekadencja, spisek itp.). W ostateczności taki zespół przekonań ideowo-politycznych prowadzi do odrzucenia aktualnego porządku geopolitycznego świata². Powyższa definicja jest na tyle szeroka, że obejmuje również te ugrupowania, które zmierzają do przekształcenia państwa i społeczeństwa w kierunku autorytarnym, a nie tylko te, których celem jest totalitarna rewolucja, odrzucająca w całości dziedzictwo politycznego liberalizmu. Może posłużyć do opisu nie tylko francuskiej sceny politycznej³.

W 2008 roku powstała w Institut de Hautes Études Internationales w Genewie praca doktorska poświęcona sposobowi traktowania stosunków międzynarodowych przez Front Narodowy⁴. Według tej analizy w optyce Frontu relacje między strukturami państwowymi i etnicznymi przypominają pierwotny świat Thomasa Hobbesa – wojnę wszystkich ze wszystkimi, w której nie ma chwytów zabronionych. Brak jest autorytetów, które gwarantowałyby stosowanie prawa międzynarodowego. Według działaczy Frontu prawo międzynarodowe polega na utopijnych normach, a w rzeczywistości o sprawie rozstrzyga nie racja, lecz stosunek sił. Stąd wynika niechętnie, wręcz wrogie nastawienie do międzynarodowych organizacji

² Nicolas Lebourg, Jonathan Preda, Joseph Beauregard, *Aux racines du FN. L'histoire du mouvement Ordre nouveau 1969–1973*, Fondation Jean Jaures Fondation, Paris 2014, s. 13–15.

³ „Il n'existe pas d'internationale fasciste” wywiad z Nicolasem Lebourgiem, <https://www.lefigaro.fr>. Dostęp 14.11.2015.

⁴ Magali Balent. *Les Français d'abord. Le discours du Front national sur les relations internationales de sa naissance à nos jours. These de doctorat. Institut des Hautes Études Internationales*. Genève 2008, <http://www.cevipof.com-fichier+publication-729-pdf>. Dostęp 24 stycznia 2016.

i jurysdykcji karnych. Taki dychotomiczny obraz świata zakłada jego podział według schematu przyjaciel-wróg i wizję walki i wojny jako nieodłącznej towarzyszkici życia; zawiera też całkowite odrzucenie dziedzictwa oświecenia. „Człowiek to istota abstrakcyjna, której śladu nigdzie nie udało się znaleźć” twierdzi Le Pen, prawie dosłownie powtarzając myśl Josepha de Maistre⁵. Zdecydowana krytyka uniwersalizmu łączy się z akceptacją pojęcia prawa naturalnego obejmującego jednostkę od urodzenia w różnych wspólnotach, od rodziny, gminy, prowincji, przechodząc do państwa i narodu. Odejście od prawa naturalnego nieuchronnie powoduje dekadencję społeczności. Według Yvana Blota, jednego ze znaczących intelektualistów Frontu, narody są istotami organicznymi, tworzącymi się poprzez naturalne zbieżności i odzwierciedlają porządek wyższy i niezależny od woli jednostki. Taki prawie cielesny i naturalny związek między ludźmi i narodami, do których należą, tłumaczy instynktowną wolę wspólnot etnicznych do utworzenia państwa narodowego i sakralizację terytorium narodowego. Jest ona nieodparta i nie do przewyżczenia – stała się przyczyną upadku wielonarodowych tworów, takich jak ZSRR i Jugosławia⁶.

Upadek III Rzeszy rozbił prawie całkowicie struktury i wpływy skrajnej prawicy, zaangażowanej w państwie Pétaina i kolaborującej z III Rzeszą. Nie oznaczało to jednak całkowitej likwidacji. Klęski na froncie wschodnim zmusiły władze III Rzeszy do zmiany propagandy i polityki. W obrębie pangermańskiego mitu propaganda Goebbelsa zaczęła głosić hasło nowego porządku europejskiego, jednoczącego narody europejskie w tym, co Léon Degrelle, twórca Waffen-SS „Wallonien”, nazwał socjalizmem bez Żydów. Celem była obrona przez państwa Osi i nazistów różnych narodowości „Festung Europa” – europejskiej twierdzy cywilizacji i kultury przed spiskiem kapitalistyczno-komunistycznym, czyli koalicją antyhitlerowską. Nowy porządek zawierał także populistyczne hasła socjalne⁷. Przyjmując pewne uproszczenie, można powiedzieć, że miarą powodzenia tej propagandy był udział nie Niemców w jednostkach Waffen-SS pod koniec wojny. Od 1947 roku skrajna prawica została we Francji objęta nadzorem państwowych służb specjalnych⁸.

Środowisko skrajnej prawicy ożywiło się pod wpływem francuskich wojen kolonialnych w Indochinach i w Algierii. Pierwszą grupą neonazistowską była organizacja Jeune Nation (Młody Naród) działająca od 1949 roku⁹. Przewrót i usunięcie IV Republiki miał dokonać się poprzez zbrojny pucz, w tym celu tworzone tajne składy broni. Grupy skrajne, neonazistowskie na początku lat pięćdziesiątych zostały prawie całkowicie zmajoryzowane przez ruch Pierre’a Poujade’a, przywódcy drobnych

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

⁷ <http://www.gaucherépublicaine.org>, Respublica, Le journal du reseau de la gauche républicaine, laïque, écologique et sociale. D’une extrême droite à l’autre. 23.01.2011, Entretien exclusif avec Nicolas Lebourg. Dostęp 8 kwietnia 2016.

⁸ Nicolas Lebourg, Jonathan Preda, Joseph Beaugregard, *Aux racines du FN. L’histoire du...*, s. 14.

⁹ Roman Kilar, *Francuski Front Narodowy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2001, s. 19.

kupców i rzemieślników zagrożonych przez powojenne przemiany ekonomiczne. Partia Poujade'a – Unia dla Obrony Kupców i Rzemieślników (Union de défense des commerçants et artisans) w 1955 roku liczyła około 200 tys. członków, a w roku następnym zdobyła 55 miejsc w Zgromadzeniu Narodowym¹⁰.

W okresie bezpośrednio poprzedzającym przesilenie polityczne, które w 1958 roku wyniosło do władzy De Gaulle'a, Młody Naród miał około setki bojowników i za próbę włączenia się do tych wydarzeń został rozwiązany przez nowy rząd V Republiki. Wtedy też narodziła się jedna z pierwszych inicjatyw zjednoczeniowych skrajnej prawicy. W lutym 1959 roku powstała Partia Nacjonalistyczna (Parti nationaliste français – PNF) z resztek Jeune Nation, Francuskiego Frontu Narodowego (Front national français – FNF) i studenckiego Ruchu Nacjonalistycznego (Mouvement Nationaliste – MN) i prawie natychmiast, bo po tygodniu działalności, została rozwiązana przez władze państwowe. Sytuacja społeczno-polityczna we Francji była wtedy bardzo napięta. W styczniu 1959 roku zbuntowali się koloniści francuscy w Algierii. W następnym roku zbuntowani generałowie utworzyli Organizację Tajnej Armii (Organisation de l'armée secrète – OAS). W tej sytuacji działacze rozwiązanej Partii Nacjonalistycznej postanowili skupić się wokół organizacji studenckiej ze względów formalnych znacznie trudniejszej do rozwiązania. Była to Federacja Nacjonalistycznych Studentów (Fédération des étudiants nationalistes – FEN), która od utworzenia w 1960 r. włączyła się w terrorystyczną działalność OAS. Jednym z jej ideologów był Dominique Venner, który razem z Alainem de Benoist rozpoczął wydawanie czasopisma „Europe-Action”, na łamach którego kreślił plany przekształcenia Federacji według organizacyjnego wzoru partii komunistycznej. Venner uważał, że należy wyeliminować bezużyteczną działalność terrorystyczną, utworzyć „leninowską” partię prawicy, będącą w stanie dotrzeć do mas ze swą rewolucyjną doktryną i wtedy siłą sięgnąć po totalitarną władzę. Sądził, że bez takiej strukturalnej przemiany idea zjednoczenia skrajnej prawicy w ramach jakiegoś frontu narodowego, proponowanego jeszcze przed wojną przez Charlesa Maurrasa – jest bezzasadna. Była to doktryna nieukrywająca swego jawnie neonazistowskiego charakteru¹¹. Wybory prezydenckie w 1965 roku dowiodły, że taktyka ta nie doprowadziła do zjednoczenia skrajnej prawicy. Zgrupowanie tych środowisk wokół kandydatury Jeana-Louisa Tixier-Vignancoura poniosło spektakularną porażkę. Kierownikiem akcji wyborczej został Jean-Marie Le Pen, posiadający już dosyć duże doświadczenie polityczne¹². Akcja to nie udała się. Większość ewentualnego elektoratu skrajnej prawicy zagłosowała wtedy na de Gaulle'a.

¹⁰ Ruch Poujade'a został następnie zmarginalizowany. Poujade próbował współdziałać z gaullistami, w końcu wycofał się z życia publicznego i poświęcił hodowli topinamburu.

¹¹ D. Venner, *Pour une critique positive*, Ars Magna, Nantes 1997 (przedruk wydania z 1972). Dominique Venner w 2013 r. popełnił samobójstwo w katedrze Notre-Dame, protestując w ten sposób przeciwko reformom prezydenta Hollande'a.

¹² Jean-Marie Le Pen, ur. 1928 r., pochodzi z środowiska mieszczańskiego, katolickiego i tradycyjnie prawicowego. Po maturze w kolegium jezuitów studiował prawo i nauki polityczne w Paryżu. W latach 1949–1951 Le Pen był przewodniczącym związku studentów prawa (Association corporative des étudiants en droit). Podczas ulicznych bójek z komunistami

Federacja Nationalistycznych Studentów nie wytrzymała wewnętrznych napięć i w 1964 roku wyłonił się z niej Ruch Zachód (Occident) na skutek sprzeciwu wobec linii promowanej przez „Europe-Action”. Chodziło głównie o uznanie akcji terrorystycznej za taktycznie szkodliwą. Czołowymi przywódcami Ruchu Zachód byli podówczas młodzi Alain Robert, Gérard Longuet i Alain Madelin – przyszli działacze i ministrowie francuskiego mainstreamu oraz, aż do swego wykluczenia w 1967 roku, François Duprat. Ruch Zachód organizował zamachy bombowe na instytucje związane z ZSRR i Chinami. W trakcie zamieszek paryskich 1968 roku bojowcy Ruchu bili się z przeciwnikami ze skrajnego skrzydła lewicy. Gdy na jesieni tego roku podłożyli bombę pod maoistowską księgarnię i rozpoczęli agitację w paryskich liceach Ruch Zachód został policyjnie rozwiązany. Wówczas francuską skrajną prawicą zainteresowała się szczególna osoba. Był to Ilia Głazunow, artysta malarz, który wtedy właśnie całkiem legalnie przyjechał z Moskwy do Paryża w celach studyjnych. Przedstawiał się jako monarchista, a KGB posądzała go o antysemityzm. Takie zaszeregowanie nie przeszkodziło mu – jak widać – w uzyskaniu zgody na wyjazd. Jako zdolny i uznany w Moskwie portrecista miał zamiar uwiecznić swym kunsztem najważniejsze osobistości francuskiego życia politycznego, m.in. generała de Gaulle’a. Dotarł do Le Pena i zaprzyjaźnił się z nim. Nie wiadomo, czy znajomość ta pomogła mu w wykonaniu jego zamiarów artystycznych. Do de Gaulle’a nie dotarł, natomiast sportretował ministrów Edgara Faure’a i Louisa Joxe’a. Przyjaźn z Le

został zraniony w oko (później stracił w nim widzenie). Po uzyskaniu dyplomu zgłosił się do Legii Cudzoziemskiej i wyjechał do Indochin. Po powrocie związał się z ruchem Pierre’a Poujade’a i został szefem jego młodzieżówki Unii Obrony Młodzieży Francuskiej (Union de défense de la jeunesse française). Z listy związanej z partią Poujade’a w styczniu 1956 r. został deputowanym do Zgromadzenia Narodowego. W październiku 1956 r. znalazł się w Port-Fuad w Egipcie. Za zgodą Zgromadzenia wyjechał do Algerii, był oficerem wywiadu. Przeciwnicy polityczni oskarżali go później o stosowanie tortur. Po powrocie do Francji pokłócił się z Poujade’em i do końca kadencji pozostał w Zgromadzeniu jako deputowany niezrzeszony. W 1957 r. był jednym z współzałożycieli Narodowego Frontu Kombatantów, skrajnej organizacji zaangażowanej w obronę francuskiego stanu posiadania w Algierii. W 1958 został ponownie wybrany do Zgromadzenia Narodowego jako deputowany niezależny; tym razem wszedł do Narodowego Centrum Niezależnych i Chłopów (Centre national des indépendents et paysans), wpływowej prawicowej partii politycznej, której przywódcą był były premier Antoine Pinay. Jednocześnie działał na rzecz obrony przynależności Algerii do Francji, mimo delegalizacji przez władze Narodowego Frontu Kombatantów i kolejnych „frontów”. To właśnie ostatnia z tych organizacji – Front Narodowy Algerii Francuskiej (Front national de l’Algérie française) stała się twórczym komitetów poparcia Tixier-Vignancoura w wyborach prezydenckich 1965 r. W tym czasie Le Pen założył firmę fonograficzną publikującą płyty z muzyką wojskową (m.in. Armii Czerwonej i Waffen-SS) i historycznymi przemówieniami Mussoliniego, Lenina, Trockiego i Hitlera. Ta ostatnia płyta, zatytułowana Głosy i śpiewy rewolucji niemieckiej została zaopatrzona w obwolutę przedstawiającą Hitlera i formację SA z chorągwiami ze swastyką. Firma została sądowo ukarana z pochwałą zbrodni wojennych. Le Pen uważał, że była to represja za jego działalność w komitecie Tixier-Vignancoura. W tej sprawie uzyskał poparcie 23 osobistości francuskiej sceny politycznej, m.in. Jaques’a Soustelle’a i byłego premiera Georges’a Bidault.

Penem przetrwała; kontaktowali się ze sobą i spotkali się ponownie w 1991 roku podczas pierwszej po zmianach wizyty Le Pena w Moskwie¹³.

Francuska skrajna prawica składała się w tym czasie z kilkunastu niewielkich, wzajemnie skłóconych grup. Najsilniejszą stała się Grupa Unii Prawa (Groupe union droit – GUD), kierowana przez Alaina Roberta w Centrum Prawa w Assas (Centre de droit d'Assas obecnie Université Paris 2 Pantheon Assas), gdzie wpływy skrajnej prawicy były dosyć silne. Złośliwi nazywali je nawet Waffen-Assas. Ugrupowanie to powołało pismo „L'Élite européenne” w którym publikowali m.in. Philippe Asselin, Christian de Bourgain, François Duprat. Środowisko to doszło do wniosku, że może odegrać rolę ośrodka zjednoczenia skrajnej „rewolucyjnej” prawicy. Przemoc miała być formą propagowania nowego centrum – ataki na narkomanów, kina pornograficzne, lewicowych studentów¹⁴. Wykorzystanie w tym celu licealistów z czystą kartoteką policyjną miało przysporzyć sprawie nowych męczenników. Liczba bojowników, na których założyciele mogli liczyć, nie była zbyt wielka – około 150 osób. Udało się jednak im zdobyć poparcie finansowe, za które przeprowadzono szeroką dosyć akcję propagandową lansującą Nowy Porządek (L'Ordre nouveau) w listopadzie 1969 roku Statut został zgłoszony w marcu 1970 roku Już sama nazwa nowego ugrupowania miała prowokacyjny charakter, nawiązywała do hasła hitlerowskiej propagandy okresu końca drugiej wojny światowej. Prowokacja była zresztą podstawową metodą działalności Nowego Porządku, który na terenie uczelni Assas staczał bitwy z antyfaszystami, a w Nanterre z maoistami i lambertystami¹⁵. François Duprat starał się stworzyć wrażenie, że Nowy Porządek jest siłą budującą europejską międzynarodówkę partii neonazistowskich. Była to demonstracja rzekomej siły wobec przeciwników politycznych. Nicolas Lebourg podkreśla szczególną rolę Duprata w ukształtowaniu linii programowej i struktur organizacyjnych Nowego Porządku¹⁶. Był to program wyraźnie neofaszystowski.

Pierwszy kongres nowej partii odbył się 12 maja 1970 roku pod prowokacyjnym hasłem „za narodowy 13 maja” (aluzja do daty przejęcia władzy przez de Gaulle'a) i był manifestacją zjednoczenia francuskiej skrajnej prawicy, dotychczas podzielonej na około czterdzieści ugrupowań, które razem nie mogły liczyć na więcej niż 1–2%

¹³ OBS Poutine et le FN: révélations sur les réseaux russes des Le Pen 27.11.2014, <http://tempsreel.nouvelobs.com>. Dostęp 8 grudnia 2015. Obecnie Ilia Głazułow jest nadal przyjacielem Le Pena i ulubionym artystą Putina, powierzono mu m.in. renowację pałaców kremlowskich.

¹⁴ Nicolas Lebourg, Jonathan Preda, Joseph Beaugard, *Aux racines du FN. L'histoire du...*, s. 21.

¹⁵ Lambertyści są odłamem trockistów, propagującym wzajemną niezależność partii i związków zawodowych. W tym ugrupowaniu rozpoczęli karierę polityczną premier Lionel Jospin i obecny sekretarz generalny francuskiej partii socjalistycznej Jean-Claude Cambadélis.

¹⁶ Nicolas Lebourg, Jonathan Preda, Joseph Beaugard, *Aux racines du FN. L'histoire du...*, s. 25. Nicolas Lebourg i Joseph Beaugard są autorami biografii tego polityka *François Duprat. L'homme, qui inventa le Front national*, Denoël, Paris 2012, w której podkreślają jego szczególną rolę w formowaniu francuskiej skrajnej prawicy.

głosów w wyborach. Chodziło także o sprawienie wrażenia, że powstaje „czarna międzynarodówka”, łącząca Movimento Sociale Italiano, niemiecką NPD, salazarystów i hiszpańską falangę. Odwołując się do symbolu włoskich neofaszystów François Brigneau nawoływał „trzeba utworzyć partię rewolucyjną, białą jak nasza rasa, czerwoną jak nasza krew i zieloną jak nadzieja”¹⁷. Duprat w imię walki z „czerwoną zarazą” pochwalał dyktaturę pułkowników w Grecji. Zgromadzeni akcentowali nową jedność jako przesłankę przyszłego zwycięstwa. Rzecznik Nowego Porządku Jean-François Galvaire nawet groził: „trzeba wyrównać rachunki i być może postawić szubienice – walka o władzę się rozpoczęła a Nowy Porządek do niej pretenduje”¹⁸. Pomimo tego sukcesu szereg ugrupowań skrajnie prawicowych pozostało poza partią.

Nowy Porządek zakładał stosowanie przemocy, co znalazło wyraz w uczestnictwie w paryskiej „partyzantce miejskiej” przeciwko bojówkom lewicy. W pewnym sensie kopiował komunistyczne struktury organizacyjne, dążył do profesjonalizacji bojowników i wprowadził szkolenie ideologiczne – kursy filozofii faszystowskiej prowadzone w Centrum w Assas. Organizacja rozszerzyła swój zasięg poza Paryż i zgromadziła bojowników także poza centrami uniwersyteckimi. Docierała również do młodzieży szkół średnich (Unia Nacjonalistycznych Licealistów – Union des lycéens nationalistes) i próbowała utworzyć własną frakcję związkową wewnątrz Francuskiej Konfederacji Pracowników Chrześcijańskich (Confédération française des travailleurs chrétiens) naśladując w tym wypadku metody trockistowskie. Wewnątrz Nowego Porządku działała także frakcja umiarkowana (Alain Robert), niechętna wobec „l’activisme” – działalności bojówek, która mogła zostać wykorzystana przez służby specjalne jako pretekst do rozwiązania organizacji. W tej materii Duprat reprezentował pogląd przypuszczalnie zapożyczony od komunistów – celem organizacji jest rewolucyjne przejęcie władzy, jednak odpowiedni moment jeszcze nie nadszedł. Rewolucja nie miała stać się całkowitą przebudową struktury społecznej, lecz przejęciem władzy państwowej z rąk rządu słabego, skorumpowanego, który zezwala na działalność lewicy¹⁹. Nowy Porządek w rzeczywistości zajmował się bardziej zwalczaniem organizacji i bojówek maoistycznych i różnych odłamów trockizmu niż Komunistycznej Partii Francji. Był to niepisany „gentleman agreement” – komuniści nie szermowali hasłem faszystowskiego zagrożenia przeciwko Nowemu Porządkowi i nie wnosili o jego rozwiązanie a organizacja skrajnej prawicy była lewicową konkurencją Komunistycznej Partii Francji.

¹⁷ <http://www.liberation.fr> Libération. Il y a 40 ans, naissait le Front national. 5.10.2012. Dostęp 12 grudnia 2015. François Brigneau (1919–2012), właściwe nazwisko Emmanuel Allot, członek Biura Politycznego Nowego Porządku w 1971 r. szczylił się swoim udziałem w Milice – organie pomocniczym Gestapo i służbą w Waffen-SS Charlemagne.

¹⁸ Nicolas Lebourg, Jonathan Preda, Joseph Beaugregard, *Aux racines du FN. L’histoire du...*, s. 25.

¹⁹ Tamże, s. 50. Warto wspomnieć, że podobne poglądy głosił Jean-Marie Le Pen w 1984 r – „rewolucjoniści, nawet umiarkowani (de robe) nie są drapieżnikami historii, lecz jej pallinożercami. Pożerają tylko społeczeństwa umarłe i atakują wyłącznie instytucje chore lub słabe”. Jean-Marie Le Pen, *Les Français d’abord*, Carère-Michel Lafon, Paris 1984, s. 116.

Polityczna konieczność udziału w wyborach parlamentarnych w 1973 roku skłoniła francuską skrajną prawicę do poszukiwania nowych rozwiązań. Już w 1971 roku François Duprat na łamach organu partii tygodnika „Pour un Ordre nouveau” wezwał do stworzenia obok Nowego Porządku organizacji Frontu Narodowego, zdolnej do poszerzenia bazy politycznej i podjęcia walki wyborczej. W tej sprawie reprezentanci Nowego Porządku konferowali z Le Penem w grudniu 1971 roku. Były też projekty konkurencyjne. Z projektem szerokiego frontu prawicy, zdolnego do przejęcia władzy wystąpiło wówczas środowisko Georges Bidault.

Podczas II Kongresu Nowego Porządku 10–11 czerwca 1972 zapowiedziano utworzenie Frontu Narodowego. Kierownictwo Nowego Porządku zaproponowało stanowisko przewodniczącego Vennerowi, a gdy ten odmówił François Brigneau wskazał na Le Pena, który propozycję przyjął. Nie przejmując się dotychczasowymi ustaleniami szefów Nowego Porządku rozpoczął na własną rękę konstruowanie zarządu. Na tym tle doszło do rozdzwieńków. W końcu Le Pen przełamał opory ze strony członków Biura Politycznego Nowego Porządku i doprowadził do skutku zebranie założycielskie Frontu Narodowego 5 października 1972 roku. Oprócz Le Pena wybrano dwóch współprzewodniczących FN – François Brigneau i Guy Ribeauda, który był bliskim współpracownikiem Georges Bidaulta. Sekretarzem generalnym został Alain Robert, nadzór na prasą otrzymał Serge Jeanneret z Komitetu Tixier – Vignancourta. Towarzysze Jean-Marie Le Pen – Pierre Durand, Roger Holeindre, François Duprat i Jean Bourdier dostali miejsce bez oznaczenia funkcji²⁰.

Antykomunizm był wówczas głównym wskaźnikiem politycznego i ideowego oddziaływania Frontu. Jean-Marie Le Pen wyznał, że jego antykomunizm powstał w odpowiedzi na zachowanie się zwycięskiego obozu gaullistów i lewicy w 1944 roku²¹. Po śmierci ojca w 1943 roku rząd Vichy uznał go za „pupille de la Nation”. Nawet jeżeli nie stanowiło to żadnego zagrożenia po wyzwoleniu, to atmosfera w domu była z pewnością ciężka.

Socjalizm i komunizm z jego moskiewskim ośrodkiem był dla Frontu uosobieniem wroga absolutnego. Front Narodowy wskazywał na wszystkie zbrodnie komunizmu zarówno moskiewskiego, chińskiego czy też Czerwonych Khmerów. Z tego powodu znajdował ciepłe słowa poparcia dla wszystkich sił, które uznawał za antykomunistyczne; dla dyktatur wojskowych w Ameryce Środkowej i Południowej i reżimu apartheidu w Afryce Południowej. Stany Zjednoczone były wówczas dla Frontu Narodowego główną przeciwwagą dla ZSRR, bez której oddziały zmotoryzowane tego mocarstwa już od dawna zalałyby Europę Zachodnią²².

Zagadnieniem równorzędnym do antykomunizmu dla środowiska, w którym narodził się Front Narodowy, była narastająca w ciągu lat sześćdziesiątych

²⁰ Pełna nazwa nowej organizacji brzmiała: Front national pour unité française, przyjęta została przez II Kongres Nowego Porządku.

²¹ Jean-Marie Le Pen, *Les Français d'abord...*, s. 31. „Pupilles de la Nation” – Wychowanie Narodu, od 1917 r. określenie sierot po poległych żołnierzach posiadających materialne wsparcie ze strony państwa.

²² Magali Balent. *Les Français d'abord. Le discours...*

i siedemdziesiątych imigracja do Francji kontynentalnej ludności afrykańskiej, głównie arabskiej z Maghrebu. Powstaje pytanie, czy w ciągu lat stanowisko Le Pena i Frontu Narodowego ulegało ewolucji. W 1958 roku Le Pen nie przewidywał migracji na kontynent, a rozwiązanie problemu widział w uznaniu, że Algierczycy staną się „dynamiczną częścią i młodą krwią narodu francuskiego”. W wystąpieniu w Zgromadzeniu Narodowym oświadczył, że w religii muzułmańskiej nic nie sprzeciwia się z moralnego punktu widzenia, aby wierzący i praktykujący muzułmanin nie stał się wzorowym obywatelem francuskim – wręcz odwrotnie – zasady islamu są pod tym względem takie same jak religii chrześcijańskiej²³. W tym samym roku, jako wiceprzewodniczący Narodowego Frontu Kombatantów (Front national des combattants), poparł w imię tej polityki kandydaturę Algierczyka Ahmeda Djebboura w wyborach parlamentarnych z Agieru. Problem jednak tkwił w tym, że Algierczycy nie mieli zamiaru stać się Francuzami wyznania mahometańskiego, ani w Algierii, ani też po emigracji do Francji. Po latach – w 1987 roku – Le Pen wystąpił wobec imigrantów znajdujących się już we Francji kontynentalnej z warunkami ewentualnej akceptacji zakończonej groźbą – „jeżeli jesteście wierni Francji, jeżeli ją kochacie, jeżeli przystosowaliście się do jej praw, zwyczajów, języka, sposobu myślenia – jednym słowem, jeżeli jesteście całkowicie jej oddani – nie odmówimy wam stania się jednym z nas, zwłaszcza gdy w waszych działaniach znajdzie się przynajmniej isierka miłości a nie tylko materialny interes. Lecz jeżeli zostaliście wierni waszym korzeniom – co w samej rzeczy jest godne szacunku i co szanuję, jeżeli chcecie żyć zgodnie z waszymi prawami i zwyczajami, z waszą kulturą, wtedy lepiej będzie, jeżeli wrócicie do siebie, w przeciwnym razie wszystko to się źle skończy”²⁴. W zasadzie w obu wypowiedziach chodzi o to samo. „Obcy” muszą stać się takimi samymi, jak „my” – w przeciwnym wypadku uczynimy wszystko, aby „was” odseparować od „nas”.

Start w wyborach parlamentarnych w marcu 1973 roku zakończył się dotkliwą porażką nowej formacji. 105 kandydatów zgłoszonych przez Front Narodowy uzyskało zaledwie 1,32% głosów. Bojówki Nowego Porządku, już poprzednio niezadowolone z odchodzenia od taktyki walk ulicznych i zamachów bombowych uznały wynik wyborczy za dowód nieskuteczności nowej strategii. Nie przeszkodziło to Le Penowi w zwołaniu I Kongresu Frontu Narodowego 28–29 kwietnia 1973 roku i wysunięcia propozycji rozwiązania Nowego Porządku i zintegrowania jego członków z Frontem Narodowym.

Część najbardziej radykalnych zwolenników stosowania przemocy, niezadowolona z legalistycznego programu Frontu opuściła jeszcze w lutym organizację, tworząc Grupę Akcja Młodzież (Groupe Action Jeunesse – GAJ).

Głosy sprzeciwu wobec legalizmu Frontu były coraz silniejsze wewnątrz Nowego Porządku, czego przykładem były obrady III Kongresu tego ugrupowania

²³ Journal Officiel – Débats parlementaires – Assemblée Nationale (1958), s. 301–311. Jean-Marie Le Pen – 2e séance du 29 janvier 1958.

²⁴ Jean-Marie Le Pen, *Discours aux jeunes arrogants*, „Le monde”, 4.04.1987 cyt. za <https://www.ladissertation.com/Politique-et-International/Les-Nationalistes/Militaire>. Dostęp 3 grudnia 2015.

w czerwcu 1973 roku W odpowiedzi na nastroje bojowników Biuro Polityczne wystąpiło 21 czerwca z propozycją wiecu „stop dla dzikiej imigracji”. Hasło to było prokokujące wobec organizacji skrajnie lewicowych, które wiosną 1973 roku potrafiły wyprowadzić na ulice Paryża 300 tysięcy młodych ludzi w proteście przeciwko planowanej likwidacji zawieszenia służby wojskowej dla studiujących. Trockiści z IV Międzynarodówki przygotowywali się podobno do partyzantki miejskiej. Między francuskimi służbami specjalnymi a Nowym Porządkiem doszło do cichego porozumienia; jeszcze w styczniu 1973 roku utworzono Grupę Interwencji Narodowej, jako przeciwwagę dla bojówek skrajnej lewicy. Awantura była potrzebna władzom do uzasadnienia rozwiązania organizacji skrajnych. Efekt tych działań przeszedł oczekiwania – 21 czerwca na ulicach Paryża, w pobliżu siedziby Nowego Porządku i miejsca wiecu – Mutualité, doszło do prawdziwej bitwy między bojówkami skrajnych ugrupowań. W tej sytuacji prezydent Pompidou rozwiązał jednocześnie Nowy Porządek i trockistowską Ligę Komunistyczną. W tej sytuacji przywódcza grupa Nowego Porządku chciała zakotwiczyć się w nowo utworzonym Froncie Narodowym; spotkała się jednak z przykrą niespodzianką. Le Pen nie zamierzał tolerować jakiegokolwiek konkurencji i szybko pozbył się Alaina Roberta i François Brigneau oraz ich stronników z kierownictwa Frontu, zastępując ich oddanymi mu działaczami. Wykluczeni próbowali z kolei wyrzucić Le Pena i przejąć organizację, w wyniku czego pod koniec roku istniały dwa Fronty Narodowe. Le Pen zaskarżył przeciwników do sądu i wygrał proces o nazwę partii. Wtedy grupa Alain Robert, François Brigneau, Pascal Gauchon, Roland Gaucher założyła konkurencyjną Partię Nowych Sił (Parti des forces nouvelles – PFN). Oba ugrupowania nie miały jednak żadnego realnego znaczenia politycznego, mimo że w 1977 roku do Frontu Narodowego przyłączył się ruch Chrześcijaństwo – Solidarność (Chrétienté-solidarité – CS) Jeana Pierre Stirbois. Współpraca Le Pena z François Dupratem miała znaczny wpływ na ideowy i polityczny rozwój Frontu Narodowego. Duprat skłonił Le Pena do włączenia w skład politycznej narracji hasła antyimigracyjnego – „milion bezrobotnych to milion imigrantów za dużo”²⁵. Nie oznaczało to, że tradycyjne hasła antykomunistyczne straciły na ważności. Le Pen stale podkreślał swoje poparcie dla atlantyckiego zaangażowania Francji, bronił liberalnego modelu gospodarczego i popierał politykę Stanów Zjednoczonych. Przewodniczący Frontu Narodowego zwykle nie tolerował zbyt wpływowych działaczy mogących zagrozić jego pozycji. W tym wypadku obeszło się bez próby sił, ponieważ Duprat zginął w samochodzie-pułapce w 1979 roku.

Podczas wyborów europejskich 1979 roku Partia Nowych Sił skłeciła wspólną międzynarodową listę skrajnej prawicy, obejmującą Społeczny Ruch Włoski (Movimento Sociale Italiano), hiszpańską Nową Siłę (Fuerza Nueva), belgijski Ruch Nowych Sił (Mouvement des forces nouvelles) i grecki Front Narodowy. Le Pen postanowił zbojkotować te wybory i w ten sposób odciąć się od konkurencji. Lista skrajnej europrawicy osiągnęła 1,31% głosów. Świadczyło to o pełnym zmarginalizowaniu tego kierunku politycznego. W wyborach prezydenckich 1981 roku ani Le

²⁵ Le site des résistants au nouvel ordre mondial. Christian Bouchet, Le monde vu de l'extrême droite. 28.01.2011, <http://www.voxnr.com>. Dostęp 18 grudnia 2015.

Pen, ani Gauchon nie potrafili zebrać koniecznych 500 podpisów poparcia wśród notabli. Zarówno Front Narodowy, jak i Partia Nowych Sił przegrały z kretesem wybory parlamentarne w tym samym roku. Le Pen był w lepszej sytuacji finansowej, ponieważ został spadkobiercą dużego majątku. Partia Nowych Sił zniknęła natomiast ze sceny politycznej²⁶.

Na początku lat osiemdziesiątych zaszły duże zmiany na francuskiej scenie politycznej. Mimo że w 1978 roku doszło do złamania sojuszu między komunistami a socjalistami, to w 1981 roku komuniści skutecznie poparli w wyborach prezydenckich François Mitteranda. W wyborach parlamentarnych również zwyciężyła lewica. W składzie socjalistycznego rządu znalazło się czterech komunistów. Ogłoszono zamiar nacjonalizacji wielkich koncernów. Premier André Mauroy rozpoczął rozszerzanie świadczeń socjalnych i zwiększanie płac, co w ciągu roku doprowadziło do poważnego kryzysu gospodarczego. Trzeba było wprowadzić blokadę płac i cen. Komunistyczni ministrowie odeszli z rządu. Sytuacja spowodowała szeroką aktywizację organizacyjną i propagandową prawej strony sceny politycznej. Przestraszeni wyborcy prawicy zaczęli poszukiwać partii, która jednoznacznie głosiła antykomunizm, nienaruszalność własności prywatnej i przymierze w ramach NATO. Z drugiej strony wielkie partie centrum i prawicy, dotychczas niezauważające Frontu Narodowego, zaczęły chętnie szukać poparcia, nawet ze strony sił ekstremalnych. Wszystko to razem doprowadziło do pierwszego dużego odbicia się Frontu Narodowego w wynikach wyborczych. W 1982 roku wybory kantonalne pokazały, że prawica zaczyna stopniowo odzyskiwać teren. Organizacje skrajne, w tym Front Narodowy, zostały jednak zmiecione już w pierwszej turze. W roku następnym Francja szykowała się do wyborów komunalnych. Przełom w notowaniach wyborczych dla Frontu Narodowego nastąpił podczas ponownych wyborów w Dreux. Ze strony Frontu Narodowego organizował je sekretarz generalny Jean Pierre Stirbois, podówczas uważany za polityka zajmującego w partii drugie miejsce po przewodniczącym Le Penie. Naczelnym hasłem wyborczym Stirbois było „zatrzymać imigrację – praca dla wszystkich Francuzów”. W drugiej turze gauliści zablokowali się z Frontem Narodowym i wygrali z socjalistyczno-komunistyczną lewicą, uzyskując 55,3% głosów. Stirbois został zastępcą mera Dreux²⁷. Front Narodowy po raz pierwszy w swej historii uzyskał znaczny sukces wyborczy. Jednym ze źródeł tego sukcesu było skierowanie populistycznej propagandy do bezrobotnych i robotników – tradycyjnego elektoratu lewicy.

Sukces ten powtórzony został w wyborach do parlamentu europejskiego w 1984 roku, Front Narodowy wystartował w nich pod nazwą „Front narodowej

²⁶ Roman Kilar, *Francuski Front...*, s. 27–28.

²⁷ Dominique Alberti, David Doucet, Il y a trente ans, le "tonnerre de Dreux" imposait le Front national sur le scène politique. 24.09.2013. <http://slate.fr>. Dostęp 14 stycznia 2016. Stirbois obawiał się, że Front „zburzązynieje”, co stało się powodem różnic politycznych z Le Penem, dla którego stał się niebezpiecznym konkurentem, także ze względów metrykalnych. W listopadzie 1988 r. Stirbois zginął w wypadku samochodowym, wracając z wiecu w sprawie losów Nowej Kaledonii.

opozycji za Europą ojczyzn” (Front d’opposition nationale pour l’Europe des patries) i uzyskał 10,95% i 10 mandatów²⁸.

Działacze Frontu Narodowego z Le Penem na czele unikali posługiwania się hasłami rasistowskimi. Ich wypowiedzi lokowały się zazwyczaj w bezpiecznym obszarze paradoksu, nie mogącego stanowić podstawy do oskarżeń. „Europa jest przecież ojczyzną białego człowieka a nie szarego” – stwierdził Le Pen w 1989 roku²⁹.

W ciągu dwóch lat Front stał się liczącą się siłą we Francji i – chociażby z tego tytułu – posiadającą siłę politycznego przyciągania. Do Frontu Narodowego przyłączył się Bruno Mégret z kierowanymi przez siebie Komitetami Akcji Republikańskiej (Comités d’action républicaine). Mégret działał w neogaulistowskim Zgromadzeniu na rzecz Republiki (Rassemblement pour la République – RPR) i był członkiem klubu Pod Zegarem (Club d’Horloge), jednego z najważniejszych ośrodków prawicowej i neoliberalnej myśli politycznej we Francji³⁰. Mégret sądził, że we Froncie robi znaczną karierę polityczną, bo – jak to szczerze ujął – lepiej być numerem drugim we Froncie, niż trzydziestym w RPR³¹.

Będący u władzy politycy socjalistyczni zdawali sobie sprawę z utraty znacznej części społecznego poparcia i sadząc, że ordynacja proporcjonalna przyniesie im większą korzyść, wprowadzili ją do wyborów do Zgromadzenia Narodowego w marcu 1986 roku Front Narodowy uzyskał 9,65% głosów i 35 miejsc w Zgromadzeniu Narodowym. Był to duży sukces, ponieważ do niedawna marginalny Front Narodowy zrównał się z wynikiem komunistów (9,78%)³². Z przesunięcia opinii publicznej na prawo skorzystała cała prawica. Premierem został ponownie Chirac.

Ambicje Mégreta z pewnością zderzyły się z wpływami Stirbois, co zapewniało Le Penowi kontrolę nad sytuacją w partii. W chęci skontrowania wpływów Stirbois leży przypuszczalnie przyczyna jego dosyć niezrozumiałego zachowania, które przysporzyło Frontowi i jemu osobiście wielu kłopotów i wrogów. 15 września 1987 roku określił nazistowskie obozy śmierci i Holokaust jako drobnostkę w historii drugiej wojny światowej. Można się zastanowić, czy ta prowokacja nie miała na celu zaspokojenia antysemityzmu znacznej części członków i sympatyków Frontu. Już w 1980 roku polityka Stirbois stała się przyczyną odejścia grupy czasopisma „Militant”. Przywódca tej grupy Pierre Pauty zarzucał Le Penowi, że „stał się zabawką w rękę syjonistów”. Stirbois był przeciwnikiem antysemityzmu, a w konflikcie z Palestyńczykami stawał po stronie Izraela. Jego przeciwnicy w szeregach Frontu

²⁸ Elections européennes 1984 en France. <https://fr.wikipedia.org>. Dostęp 5 marca 2016. Głównym hasłem Frontu w tych wyborach było stwierdzenie, że patriotyzm narodów jest tą siłą, która ocali Europę przed groźbą radzieckiej hegemonii i imigracją.

²⁹ L’Espoir. Entrétiens de J.P. Gabriel et P. Gannat avec Jean-Marie Le Pen, Albatros, Paris 1989, s. 103.

³⁰ Club d’Horloge. <https://fr.wikipedia.org>. Dostęp 28 lutego 2016.

³¹ Joseph Beauregard, Nicolas Lebourg, Les numeros deux du Front national (3–4) Bruno Mégret le technocrate 01.08.2011. <http://www.lemonde.fr>. Dostęp 18 lutego 2016.

³² Élections législatives françaises de 1986. <https://fr.wikipedia.org>. Dostęp 24 stycznia 2016; Roman Kilar, *Francuski Front...*, s. 32–33.

przezywali go złośliwie „Stirbaum”³³. W ten sposób Le Pen dawał „starej gwardii” do zrozumienia, że Front Narodowy nie odszedł od tradycyjnego programu skrajnej prawicy i jednocześnie osłabiał pozycję sekretarza generalnego partii.

Mégret zastąpił Oliviera d’Ormesson na stanowisku kierownika akcji wyborczej Le Pena w wyborach prezydenckich 1988 roku po oburzeniu mainstreamu w sprawie „drobnostki”. Umocniło to jego pozycję w partii; otrzymał stanowisko generalnego delegata Frontu i stał się na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych głównym ideologiem Frontu Narodowego. Mégret jest płodnym pisarzem, w tym czasie wydał kilka książek³⁴. Zawierały one gwałtowną krytykę politycznego establishmentu francuskiego, który miał odejść od obrony tradycyjnych wartości: rodziny, ojczyzny, narodu. Współczesna prawica „głównego nurtu” wraz z innymi ugrupowaniami do lewicy włącznie stanowi – jego zdaniem – wspólną oligarchiczną nomenklaturę – republikę kolegów, której rozbitcie jest celem antysystemowego Frontu Narodowego. Nieodzwonne zmiany powinny polegać na realizacji wielokrotnie powtarzanych przez skrajną prawicę haseł takich jak: likwidacja aktualnego systemu opieki społecznej, ocenianego jako marnotrawny, obniżka podatków, walka z biurokracją, zjednoczenie Europy jako związku suwerennych państw narodowych³⁵.

Likwidacja komunistycznego niebezpieczeństwa na skutek erozji i upadku bloku ZSRR spowodowała, że antykomunizm przestał być spoiwem ideowym ugrupowań prawicowych. Już w latach osiemdziesiątych Stirbois zwrócił się z hasłami socjalnymi w stronę dotychczasowego elektoratu komunistycznego. Absolutyzacja tożsamości narodowej i jej zachowanie stało się na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych osią ideowego i politycznego oddziaływania Frontu Narodowego. W listopadzie 1991 roku Mégret opublikował „Pięćdziesiąt sposobów uregulowania problemu imigracji” (Cinquante mesures pour régler le problème de l’immigration). Zawierały one szereg tez szokujących opinię publiczną. Mégret proponował m.in. ponowne rozpatrzenie wszystkich nadań obywatelstwa francuskiego od 1974 roku, zobligowanie osób posiadających podwójne obywatelstwo do rezygnacji z jednego z nich oraz wysiedlenie nielegalnych imigrantów na skutek zwykłej decyzji administracyjnej³⁶.

Prawie natychmiast po upadku muru berlińskiego Mégret rozpoczął wydawanie nowego czasopisma Frontu „Tożsamość” („L’Identité”). Tytuł wskazywał na czerpanie z ideowego dorobku myśli politycznej Ugrupowania Badań i Studiów dla Cywilizacji Europejskiej (Groupement de recherche et d’études pour la civilisation européenne – GRECE) utworzonego w marcu 1968 roku przez Alaina de Benoist.

³³ Reflex. Enquetes et analyses sur l’extrême droite contemporaine 6.11.2008. <http://reflexes.samizdat.net/militant/>. Dostęp 12 marca 2016.

³⁴ Bruno Mégret, *L’impératif de renouveau. Les enjeux de demain*, Editions Albatros, Paris 1986; tenże, *La flamme. Les voies de la renaissance*, Paris 1990.

³⁵ Jacek Bartyzel. Front National FN. <http://haggardw.interiowo.pl>. Dostęp 12 października 2015.

³⁶ Raymond Castellis, *Hitler, Le Pen, Mégret. Leur programme*, „Mots. Argumentation d’extrême droite” 1999, 58(1), s. 172–177.

Celem pracy tego zespołu było wypracowanie nowych podstaw ideowych dla francuskiej skrajnej prawicy. Skupienie problematyki wokół pojęcia rasy było mało nośne ze względu na doświadczenia historyczne i rozwój genetyki – trzeba było posłużyć się innym terminem. Rasę zastąpiono pojęciem kultury. Zachowanie kultury polega na zachowaniu i uwiecznieniu cech szczególnych, będących istotą tożsamości kulturowej³⁷. Jest tylko możliwe w wypadku zapobieżenia przenikaniu kultur. „Grecyści” przedstawiają siebie jako zwolenników zróżnicowania i tolerancji kulturowej. Kierunek ten, nazywany etnodyferencjalizmem, zakłada, że tradycyjnym kulturom narodowym zagraża kosmopolityzm i „krzyżowanie się” (*le métissage*). Należy zatem zdecydowanie ograniczyć napływ imigrantów, zwłaszcza z obszaru Trzeciego Świata. Pomoc ekonomiczna dla tego obszaru powinna zahamować migrację. Zarówno kraje północy, jak i południa powinny zachować swoją kulturową specyfikę, zapobiegając mieszanemu się cywilizacji i kultur „inkompatybilnych”. Każda społeczność powinna znaleźć model rozwoju społecznego zgodny z własną podstawą kulturową. Te stwierdzenia wiodły „grecystów” do coraz silniejszej krytyki tendencji globalistycznych w wymiarze politycznym, gospodarczym i kulturowym. Alain de Benoist doszedł do określenia, że liberalizm ekonomiczny jest głównym wrogiem (1999). Za przeciwnika uznano też model utylitaryzmu społeczeństwa konsumpcyjnego, będącego zagrożeniem dla tożsamości kulturowej ludów. Obecne w tym modelu podniety indywidualistyczne i gospodarcze otwierają drogę do powszechnej rywalizacji, skutkiem której jest zerwanie tradycyjnych więzi społecznych. Z tego powodu tylko społeczności zakotwiczone w tradycji mogą odnowić więzy społeczne poprzez przegrupowanie osób według ich kulturowej przynależności³⁸.

W imię tych przekonań od początku lat dziewięćdziesiątych GRECE stała się antykapitalistyczna i antynatowska. NATO – to symbol nowego imperializmu i „bezojczyźnianego” (*apatride*) kapitalizmu³⁹.

Etnodyferencjalizm odmiennie niż dotychczas kreśli obraz masowej imigracji. Staje się ona nie tylko zagrożeniem dla miejsc pracy (z tego argumentu – jak dotychczas – nigdy nie zrezygnowano), lecz także lub głównie – dla tożsamości kulturowej narodu. Jednocześnie próby asymilacji odcinają imigrantów od ich własnej kultury. Przyjęcie przez Le Pena dyskursu etnodyferencjalnego zaowocowało w latach dziewięćdziesiątych zdecydowanym potępieniem polityki Stanów Zjednoczonych w trakcie dwóch wojen irackich w imię poszanowania narodów i kultur⁴⁰. Jest swe-

³⁷ W podobnym kierunku ewoluowała myśl polityczna nie tylko francuskiej prawicy. Przykładem może być psychologiczna teoria ras ludzkich Juliusa Evoli. Zob. Adam Wielomski, *Faszystwy łacińskie. Sen o rewolucji innej niż w Rosji i w Niemczech*, Wyd. Arte Klub Zachowawczo-Monarchistyczny, Warszawa 2011, s. 109.

³⁸ Silvain Crépon, *Le tournant anti-capitaliste du Front national*. 25.04.2010. <https://tempspresents.com>. Dostęp 15 grudnia 2015.

³⁹ Tamże; Roman Kilar, *Francuski Front...*, s. 23–25.

⁴⁰ Historię, polityczne i ideowe podłoże francuskiego antyamerykanizmu od drugiej połowy XIX w. przedstawia Philippe Roger, *L'Ennemi américain. Généalogie de l'antiamérican-*

go rodzaju paradoksem, że Le Pen zwalczając arabską imigrację do Francji, jednocześnie okólną drogą wyrażał nadzieję, że Stany Zjednoczone wycofają się pod naporem arabskiego terroryzmu – „to kamikaze, boski wiatr, który niegdyś przymusił do odwrotu nieprzyjaciół Japończyków, to jest – być może – tchnienie Allaha, które podnosi wydmy na pustyni i rzuca je na konwoje najeźdźców”⁴¹.

Tego rodzaju nagła zmiana kierunku – od wychwalania Reagana (z którym Le Pen spotkał się w 1987 r.) do potępienia Busha łączyła się w propagandzie Frontu z ostrą krytyką wielkiego kapitału. W 1994 roku Mégret pisał: „Liberalizm ekonomiczny bez hamulca niszczy gospodarki narodowe jedynie na korzyść ideologii kosmopolitycznej”⁴². Po 1995 roku w wypowiedziach Le Pena dominowała krytyka globalnego spisku przeciwko narodom i ludziom pracującym ze strony wielkiego, anonimowego kapitału. Uważał, że abstrakcyjny solidaryzm klasowy należy zastąpić przez solidaryzm tożsamościowy. Z czasem Le Pen uderza w tony znane z propagandy lewicy. W czasie walki o prezydenturę w 2002 roku apelował w oparciu o program Frontu – „Nie bójcie się marzeń – wy mali, bez wykształcenia, wykluczeni, wy górnicy, metalowcy, robotnice i robotnicy z przemysłów zrujnowanych przez euroglobalizm z Maastricht, wy rolnicy – z nędznymi emeryturami, zagrożeni ruiną i zatrąta, wy także, którzy jesteście pierwszymi ofiarami braku bezpieczeństwa”. Podział świata przebiegał dla Le Pena między hegemonią imperializmu amerykańskiego a obroną tożsamości narodowych. Manewr ten został uwieczniony sukcesem. Front Narodowy przejął w dużej mierze elektorat komunistyczny. Od początku ostatniego dziesięciolecia XX wieku aż do chwili obecnej Le Pen coraz to gwałtowniej krytykował teoretyków i praktyków gospodarki liberalnej. Są to „uczniowie czarnoksiężnika ekonomii”, którzy „poddali wszystko prawom powszechnego kramarstwa”, a współcześnie – wobec rzeczywistości kryzysowej – stroją się w szaty obrońców interesów narodowych⁴³.

Antyglobalizm i antykapitalizm Frontu Narodowego jest zakorzeniony w jego tradycji. U źródeł mitologii politycznej europejskich ruchów faszystowskich znajdowała się krytyka świata wielkiego kapitału, wielkich finansów, będących w dążeniu do zysku i władzy przeciwieństwem ideowego bojownika za honor, krew, naród i ziemię. Przykłady możemy znaleźć w historii europejskiej skrajnej prawicy okresu międzywojennego. Mit ten posiadał dodatkowy aspekt antysemicki – piętnowany kapitał – to kapitał żydowski, zwłaszcza w propagandzie hitlerowskiej. Po drugiej wojnie światowej wśród pogrobowców Vichy do tego doszedł mit Jałty – zmywy wielkiego kapitału i komunizmu, dwóch szcęk przeżuwiających świat. Front Narodowy odziedziczył ten sposób myślenia po swoim poprzedniku – Nowym Porządku⁴⁴.

sme français, Seuil, Paris, 2002.

⁴¹ Cyt. za Silvain Crépon, *Le tournant anti-capitaliste...*

⁴² Bruno Mégret, *L'impératif de renouveau...*

⁴³ *Chronologie du Front national 2009*. <https://fr.wikipedia.org>. Dostęp 27 listopada 2015.

⁴⁴ Nicolas Lebourg, Jonathan Prada, Joseph Beauregard, *Au racines du Front national...*, s. 51–54.

Równorzędnym celem ataku Le Pena stała się Unia Europejska. Przywódca Frontu Narodowego szczylił się tym, że jest ostatnim żyjącym deputowanym, który w Zgromadzeniu Narodowym w 1957 roku głosował przeciwko traktatowi rzymskiemu. W tym wypadku poglądy skrajnej prawicy sprzeciwiającej się liberalnym i wolnościowym zasadom jednoczącej się Europy znajdowały – przynajmniej częściowo – wsparcie w polityce de Gaulle’a, w jego hasłach Europy ojczyzn i Europy od Lizbony do Władystoku⁴⁵. Pomimo tak krytycznego stosunku do haseł europejskich Front bardzo pieczołowicie dbał o swoją reprezentację w Parlamencie Europejskim. Wybory do parlamentu europejskiego są proporcjonalne, więc francuscy przeciwnicy Frontu nie mogli zastosować „zapory republikańskiej”. Przed referendum w sprawie traktatu europejskiego we wrześniu 1992 roku Le Pen zorganizował manifestację swoich zwolenników przed katedrą koronacyjną królów francuskich w Reims i złożył uroczystą przysięgę całkowitego odrzucenia traktatu z Maastricht. Le Pen zobowiązał się do zwalczania z całym siłą „spisku z Maastricht”, zagroził sądem i karą każdemu, który doprowadzi chociażby do najmniejszej utraty suwerenności przez Francję⁴⁶.

Ciągłe ataki Frontu na Wspólnoty Europejskie i na Unię Europejską jako forpczę znieawidzonej globalizacji i likwidatora tożsamości narodów europejskich nie przeszły bez echa. Udało się wytworzyć mit Brukseli – biurokratycznego molocha, inicjatora bezsensownych przepisów. Odrzucenie w referendum przez Francję traktatu europejskiego w 2005 roku było wielkim sukcesem całego obozu eurosceptycznego. Objęcie przez córkę Le Pena Marine w 2011 roku władzy w partii w niczym nie zmieniło negacji aktualnego kształtu Unii Europejskiej podjętej w imię suwerenności narodowej. Podczas przemówienia inauguracyjnego oświadczyła: „odnowienie suwerenności narodowej najpierw oznacza zrzucenie dławiącego i niszczącego jarzma z Brukseli, w którym nas zamknięto mimo naszej woli i które nas pozbawia najmniejszego marginesu wpływu na całym obszarze oddziaływania politycznego: na walutę, prawodawstwo, panowanie na naszych granicach, imigrację... Europa brukselska została utworzona poprzez zaprzeczenie i sprzeciw wobec woli narodów”⁴⁷.

Celem Frontu stała inna Europa. Le Pen głosił, że powinniśmy koniecznie porozumieć się z Rosją, aby uratować Europę borealną i biały świat, ponieważ Europa borealna integruje nie tylko świat słowiański, lecz także Syberię; sami Rosjanie nie będą w stanie jej utrzymać. Recepcja przez Front Narodowy tzw. koncepcji

⁴⁵ <http://www.mysl-polska.pl>. Dostęp [12.02.2016] przedruk z dodatku do „Rzeczpospolitej” Plus Minus 20-21.12.2014. W grudniu 2014 r. w wywiadzie dla „Rzeczpospolitej” wiceprzewodniczący Frontu Narodowego Louis Aliot zapowiedział „zblizymy się do Europy generała de Gaulle’a, a oddalimy się od Europy Jeana Monneta, czyli takiej, która była podporządkowana interesom amerykańskim”.

⁴⁶ Nadzieja. Rozważania o Francji i Europie. Z przywódcą francuskiego Frontu Narodowego rozmawiają J.P. Gabriel i P. Gannat, „Fulmen”, Warszawa 1994, s. 158. Referendum 22.09.1992 r. nikłą większością głosów (51,04%) zatwierdziło traktat.

⁴⁷ <http://www.frontnational.com/congres-du-fn-a-tours/> 16.01.2011. Dostęp 24 kwietnia 2016.

eurazjatyckiej nie powinna dziwić. W środowisku francuskiej skrajnej prawicy krążyły koncepcje sojuszu nacjonalizmu arabskiego, czy ogólniej – islamskiego, Rosji i Europy przeciwko Stanom Zjednoczonym i Izraelowi, mające swoją genezę jeszcze w okresie międzywojennym (Emile Lecerf i Jean Thierart). W latach dziewięćdziesiątych wśród pravicowych intelektualistów Europy Zachodniej dużą popularność zdobyły koncepcje Aleksandra Dugina, głównego ideologa nowej prawicy rosyjskiej i teoretyka neoeurazjanizmu, obecnie bliskiego współpracownika prezydenta Putina. W latach dziewięćdziesiątych Dugin zbliżył się na tyle do francuskiej nowej prawicy, że Pierre-André Taguieff określił go jako reprezentanta sieci intelektualnej tego ugrupowania w Moskwie. Myśl Dugina jest swoistą syntezą nacjonalizmu pa-neuropejskiego Thierarta, koncepcji neorasizmu Juliusa Ewoli, imperialnej koncepcji państwa i prawosławia rosyjskiego⁴⁸. To właśnie realizacja takiego ideału kryje się za europejskimi koncepcjami Frontu Narodowego.

Jednym z celów wielkiego manewru ideowego Frontu Narodowego było wyjście z zaszeregowania na politycznej skali lewica–prawica. Podczas dorocznego marszu ku czci Joanny d'Arc 1 maja 1995 roku, Le Pen nakreślił nową pozycję partii na politycznej mapie Francji – Front już nie chce być ani z prawa, ani z lewa, jest partią Francji. Hasło to zostało następnie przejęte przez młodzieżową organizację partii Front Narodowy Młodych (Front national de la jeunesse), której kierownikiem był wtedy Samuel Marechal, zięć Le Pena. Podczas uniwersytetu letniego w lipcu 1995 roku oświadczył, że: „Podział prawica–lewica nie dominuje już nad życiem politycznym Francji. Dzisiaj mamy wybór między przedstawicielami globalistycznej socjaldemokracji będącej przy władzy a nami, obrońcami francuskiej tożsamości”⁴⁹. Rezygnacja z tradycyjnego miejsca po prawej stronie sceny politycznej przyjęta została w partii z mieszanymi uczuciami. U części działaczy powstało wrażenie, że Front zatracą ideową osobowość i jest gotowy do kompromisu politycznego. Niechętnie o nowym usytuowaniu wypowiadał się początkowo Bruno Gollnisch, po kilku miesiącach przyłączył się jednak do zwolenników „ani-ani”. Wśród tzw. modernistów zmiana ta nie wywoływała specjalnych obaw ideowych – wręcz przeciwnie. Akceptacja myśli GRECE i tzw. nowej prawicy sprawiła, że działacze ci (np. Yvan Blot, Pierre Vidal) byli w podobnym stopniu przeciwnikami tradycyjnej prawicy – wolnorynkowego liberalizmu jak i socjalizmu. Przyjęcie tej formuły pozwalało ponadto na radykalizację dyskursu politycznego. Marechal mówił o „rewolucji kulturalnej” we Froncie Narodowym Młodzieży, co miało znaczenie dla nowo pozyskanych członków nacjonalistycznych bojówek⁵⁰.

⁴⁸ Marlène Laruelle, *Regards sur la réception du racialisme allemand chez les panslavistes et eurasiastes russes*, „Revue germanique internationale” 3/2006, s. 145–152; Stéphane François, *Alexandre Douguine et la droite radicale française*. 09.04.2009. <https://tempspre-sents.com>. Dostęp 11 kwietnia 2016.

⁴⁹ Renaud Dely, *Au FN, le slogan „ni droite ni gauche” entretient les querelles*. 19.02.1996. <http://www.liberation.fr/france-archives>. Dostęp 12 kwietnia 2016.

⁵⁰ Tamże.

W 2002 roku odbyły się we Francji wybory prezydenckie. Głównymi konkurentami byli socjalistyczny premier Lionel Jospin i reprezentant prawicy urzędujący prezydent Jaques Chirac. Dla podkreślenia swej tezy, że nie ma między nimi realnych różnic, kandydujący także Le Pen połączył ich razem, nazywając „Chirpin”. Zdobył wtedy 16,86% głosów i wszedł do drugiej tury wyborów. Wynik ten był polityczną kompromitacją Jospina i socjalistów. Szefem kampanii Le Pena został Bruno Gollnisch – nowy pretendent do drugiego miejsca w partii. Drugą turę zdecydowanie wygrał Chirac, ponieważ lewica i centrum zastosowały taktykę „zapory republikańskiej” (*barrage républicain*), wzywając do głosowania przeciwko Le Penowi, który odwdzieczył się hasłem, głoszącym, że „Chirac – tu jeszcze gorszy Jospin”. Niezależnie od wyników – pięć i pół miliona głosów w drugiej turze było sporym osiągnięciem Frontu.

W rzeczywistości Front Narodowy nie miał żadnego realnego pomysłu na politykę odmienną od lewicowych i prawicowych koncepcji. W 1997 roku Bruno Mégret napisał książkę, zatytułowaną *Trzecia droga* (*La troisième voie*), w której zawarł recepty na wszystkie bolączki społeczeństwa i gospodarki liberalnej. Sprowadzały się one w zasadzie do zapewnienia gospodarki wolnorynkowej wewnątrz Francji i protekcjonizmu państwa *in foro externo*. Należy podporządkować ekonomię polityce – państwo ma zaprzestać ingerowania w gospodarkę i stworzyć odpowiednie warunki dla odrodzenia moralnego narodu, odtworzenia porządku społecznego, zakorzenionego w wspólnocie i odwiecznych wartościach i stać na straży tożsamości narodowej. Mégret proponował jednocześnie zrelatywizowanie pojęcia dobrobytu, którego nie należy utożsamiać z materialistycznym egoizmem i powiększaniem spożycia jednostek, czyli zgubnym konsumpcjonizmem odciągającym je od tradycyjnej solidarności (braterskiej, rodzinnej, etnicznej, narodowej), ale na zwiększaniu dobrobytu grup – w tym największej – narodu⁵¹. W ten sposób wszystko sprowadzało się do naczelnego hasła środowiska GRECE i Klubu pod Zegarem – obrony i umacniania francuskiej tożsamości narodowej.

Le Pen zachował podwójne struktury w partii – Mégret został delegatem Narodowym (*delegué national*) a Carl Lang, a później Bruno Gollnisch – sekretarzami generalnymi. Mégretowi udało się obsadzić kluczowe stanowiska w partii swoimi zwolennikami, najczęściej z Nowej Prawicy (*Nouvelle droite*). Było to oczywiste, że aspiruje do spadku po Le Penie. Jego zwolennicy opanowali kongres w Stassburgu w 1997 roku nie dopuścili do wyboru córki przywódcy Marine Le Pen do komitetu centralnego partii. Otwarty konflikt między Mégretem i Le Penem wybuchł w grudniu 1998 roku w sprawie listy kandydatów w wyborach europejskich 1999 roku, którą otwierała aktualna żona Le Pena – Jane⁵². Bruno Mégret oficjalnie zaprotestował

⁵¹ <http://mnr24.free.fr> Bruno Mégret, *La troisième voie*, 1997, <http://bruno-megret.com> Le site personel de Bruno Mégret. Dostęp 19 lutego 2016. Opublikowano tam całość dorobku pisarskiego Mégreta.

⁵² W kwietniu 1998 r. Le Pen został prawomocnie skazany za obrazę i przemoc w stosunku do urzędnika państwowego na dwa lata zawieszenia biernego prawa wyborczego i wysoką grzywnę i zamiast siebie na listę wstawił żonę.

przeciwko tej kandydaturze i wraz z czterema swoimi zwolennikami został przez Le Pena zawieszony w prawach członkowskich jako skrajna mniejszość bojówkarska (activiste) i nawet rasistowska. Przywódca Frontu odmówił także zwołania nadzwyczajnego kongresu partii. W tej sytuacji Mégret i jego zwolennicy, opierając się na 15 tysiącach petycji domagających się tego, ukonstytuowali się jako rada narodowa (conseil national) Frontu i zwołali nadzwyczajny kongres na koniec stycznia 1999 roku. Zgromadzenie to utworzyło Front Narodowy – Ruch Narodowy (Front national-Mouvement national), którego przewodniczącym został wybrany Mégret, zaś honorowym przewodniczącym został Le Pen, mimo że nie wyraził zgody na kandydowanie. W ten sposób chciano podkreślić ciągłość organizacyjną i osłodzić Le Penowi odejście z czynnej polityki. Poważna część kadry partyjnej poparła buntowników i przyłączyła się do nowej-starej organizacji. Le Pen nie miał zamiaru poddać się i skierował sprawę do sądu, podobnie jak w 1973 roku, zaprzeczając nowej organizacji prawa do używania logo i nazwy Front Narodowy. Proces wygrał, co zmusiło Mégreta do pozostania przy określeniu Ruch Narodowy. Do wyborów europejskich 1999 roku obie partie poszły z takim samym programem. Na liście Le Pena znalazł się wnuk generała de Gaulle’a, Charles de Gaulle junior, natomiast na liście Mégreta znalazła się najstarsza córka Le Pena Marie-Caroline⁵³. Rywalizacja między tymi ugrupowaniami skończyła się w wyniku wyborów prezydenckich 2002 roku. Były one triumfem Le Pena, który wtedy doszedł do drugiej tury, podczas gdy Mégret zdobył tylko 2% głosów i w 2008 roku wycofał się z czynnej polityki⁵⁴. Jego zwolennicy zaczęli wracać do Frontu Narodowego po zmianie sytuacji w partii od 2011 roku.

Problem następcstwa po starym przywódcy stawał się jednak coraz bardziej aktualny. We wrześniu 2004 roku, w trakcie obrad kongresu, Marine Le Pen została wybrana wiceprzewodniczącą partii a Bruno Gollnisch potwierdzony jako następca Le Pena. Ten jednak nie miał zamiaru odejść spokojnie na emeryturę polityczną. Na początku 2005 roku wypowiedział się dla dziennika „Rivarol”, że okupacja niemiecka nie była „tak nieludzka”. Marine, jako wiceprzewodnicząca zdystansowała się od ojca. Grupa jej zwolenników rosła wśród kadry partyjnej.

W latach 2007–2011 po kolejnych wyborach prezydenckich i parlamentarnych Front Narodowy zaczął odczuwać trudności finansowe ze względu na obniżenie subwencji państwowych, zależnych nie od uzyskanych głosów, lecz ilości deputowanych. Do tego doszedł kosztowny spór prawny z firmą Fernand Le Rochinel, drukującą propagandę partyjną. Trzeba było sprzedać siedzibę partii w Saint-Cloud. Jednocześnie Jean-Marie ponownie wypowiedział się w sprawie komór gazowych, podtrzymując swoje stanowisko, za które został już uprzednio zasądzony. Marine le Pen w zdecydowany sposób odcięła się od tej wypowiedzi. W tych okolicznościach

⁵³ Rodzina de Gaulle jednoznacznie potępiła ten wybór polityczny wnuka generała na łamach „Le monde”. <http://www.lepoint.fr/actualites-politique/27.07.2011//la-famille-qui-a-dit-non/> Fabien Roland-Lévy avec François Dufay. Dostęp 25 kwietnia 2016.

⁵⁴ <http://www.lemonde.fr/politique/article/27.07.2011/les-numeros-deux-du-fn-3-4-bruno-megret-le-technocrate> par Jonathan Beauregard et Nicolas Lebourg. Dostęp 23 kwietnia 2016; Roman Kilar, *Francuski Front...*, s. 50–51.

bunt wśród grupy przywódczej Frontu był niebezpieczny. Przeciwno Marine wystąpili Carl Lang i Jean-Claude Martinez z własną listą w wyborach europejskich 2009 roku. Po zawieszeniu ich w prawach członków i odejściu z Frontu, Marine Le Pen w styczniu 2011 roku na kongresie w Tours została wybrana na przewodniczącą partii. Jej ojciec oświadczył jeszcze w 2010 roku, że nie będzie kandydować na to stanowisko. Otrzymała 67,65% głosów. Jej kontrkandydatem był Bruno Gollnisch. Nowa przewodnicząca zmieniła styl politycznej wypowiedzi już podczas przemówienia inauguracyjnego. W stosunku do często brutalnego języka ojca przeszła do słownictwa bardziej wyważonego, omijającego tematy najbardziej dzielące, bardziej konsensualnego, republikańskiego, często nawet lewicowego⁵⁵.

Marine Le Pen należała swego czasu do grupy Pokolenie Le Pen (Generation Le Pen) zorganizowanej wśród młodszego pokolenia kadry partyjnej przez Carla Langa, jako przeciwwaga dla wpływów Mégreta. Po doświadczeniu z wyborów prezydenckich 2002 roku, w których kandydaturę Le Pena zwalczano *per fas et nefas*, grupa ta (Marine Le Pen, Louis Alliot, Marie-Cristine Arnautu) wystąpiła z planem zmiany obrazu Frontu. Dla zdobycia władzy „trzeba uzyskać nowy wizerunek, trzeba się pozbyć obrazu Belzebuba, z którym nas od dawna utożsamiano” pisze Marine w swojej autobiografii⁵⁶. Aby to osiągnąć, należało zrezygnować z programowych i wizerunkowych elementów rasizmu i antysemityzmu. Louis Alliot zauważył „Oddiablenie (*la dediabolisation*) odnosi się tylko do antysemityzmu. Roznosząc ulotki na ulicy, zauważyłem, że jedyny szklany sufit – to nie są sprawy imigracji ani islamu... To antysemityzm powstrzymuje ludzi od głosowania na nas”⁵⁷. Dystans od ideologii rasistowskiej spowodował także stonowanie wypowiedzi antyislamskich ze względu na ogólny *image* Frontu oraz na fakt, że część „nowych Francuzów” często już w drugim pokoleniu była też zaniepokojona masowym napływem imigrantów. W czasie wyborów kantonalnych 2014 roku rozpowszechniono hasło „Muzułmanin, lecz najpierw Francuz”. Antyislamska wypowiedź Aymerica Chauprade’a, który u boku

⁵⁵ Vincent Martigny, Thomas Wieder, FN et les droites radicales: les liaisons incestueuses? 17.05.2015. <http://www.franceculture.fr/emissions/l'atelier-du-pouvoir/>. Dostęp 9 marca 2016.

⁵⁶ Marine Le Pen, *À contre flots*, 2006, s. 245.

⁵⁷ Wywiad z 6.12.2013 r. cyt. za Valerie Igounet, *Le Front national de 1972 à nos jours. Le parti, les hommes, les idées*. Paris ed. Seuil 2014 według <http://www.laviedesidees.fr> Nonna Mayer, *Le mythe de la dediabolisation du FN* 4.12.2015. Dostęp 4 lutego 2016. Valérie Igounet jest zdania, że „dediabolizacja” rozpoczęła się od powstania Frontu Narodowego jako przybudówki Nowego Porządku, programowo bardziej strawnej dla celów wyborczych. Warto wspomnieć, że „oddiaablenie” zadziało też w innym kierunku. Francuska skrajna prawica była tradycyjnie homofobiczna. W grudniu 2014 r. do Frontu przeszedł Sébastien Chenu, który uprzednio przy Unii na rzecz Ruchu Ludowego (Union pour le mouvement populaire) prezydenta Sarkozy założył UMP Gay/Lib. Przyjęcie homoseksualisty do partii wywołało pewien niepokój o reakcję środowiska narodowo-katolickiego, co Chenu skomentował: „Ja też jestem katolikiem (catholique)! Na mszę chodzę dwa razy do roku i od dwudziestu lat żyję z chłopakiem, który jest bardzo katolicki (très catholique)”. Protestów jednak nie było. zob. Michel Henry *Portrait. Sébastien Chenu. Un gay de la Marine*. 20.02.2015. <http://www.liberation.fr/>. Dostęp 14 marca 2016.

Marine Le Pen stał się „szarą eminencją” w sprawach polityki zagranicznej stała się jedną z przyczyn jego wymuszonego odejścia z szeregów Frontu⁵⁸.

Front Narodowy nie po raz pierwszy próbował sięgnąć do elektoratu żydowskiego. Już w 1986 roku utworzono Narodowe Koło Żydów Francji” (Cercle national des Juifs de France) pod przewodnictwem Roberta Hemmerdingera. Kilka miesięcy później Le Pen poparł nawet utworzenie Izraela podczas zgromadzenia Żydów amerykańskich w hotelu Walldorff-Astoria w Nowym Jorku. Wszystko jednak przepadło po jego wypowiedzi o „drobnotstce” i intensyfikacji propagandy antysemitycznej rozpoczętej w związku z wojną o Kuwejt. Izrael został posądzony o dołączenie się do rzekomo przesadzonych oskarżeń Frontu o antysemityzm i rasizm i o to, że przeciwko Francji francuskiej wybrał obóz międzynarodowej lewicy, kosmopolitycznej i wywrotowej⁵⁹.

Usiłowania Marine Le Pen nie spotkały się z przychylnym przyjęciem ze strony izraelskiej. Spotkanie izraelskiego ambasadora przy ONZ z Marine Le Pen podczas jej amerykańskiej podróży w 2011 roku rząd Izraela uznał za pomyłkę. Tym nie mniej, polityka ta nie okazała się nieskuteczna. W 2012 roku powstało przy Froncie Narodowe Koło Żydów Francuskich (Cercle national des Juifs français) mające neutralizować niechętny Frontowi Crif (Conseil représentative des institutions juives de France – Rada Reprezentująca Instytucje Żydowskie Francji). Działalność ta była dosyć skuteczna. W wyborach 2012 roku elektorat żydowski stanowił 13,5% całości wotantów Frontu. Współcześnie działa Zgromadzenie Patriotów Wyznania Izraelskiego (Association des patriotes de confession israélite) pod przewodnictwem Michela Thooris, bliskiego izraelskiej prawicy⁶⁰. Program Frontu bez antysemityzmu staje się atrakcyjny dla „Żydów z przedmieść” narażonych na arabskie ataki. W kwietniu 2016 roku akcja ta uległa rozszerzeniu poprzez utworzenie Unii Patriotów Żydów (Union des Patriotes Juifs) z Thoorisem i Francisem Nadiz na czele⁶¹. Prorosyjskie stanowisko Frontu znalazło w kwestii żydowskiej swoiste uzupełnienie. Ze względu na głośno wypowiedzane obawy organizacji żydowskich związane ze wzrostem wykroczeń o charakterze antysemitycznym w styczniu 2016 roku Władimir Putin stwierdził, że sytuacja Żydów w Europie jest najgorsza od

⁵⁸ Aymeric Chauprade w marcu 2014 r. uczestniczył jako obserwator w prorosyjskim referendum krymskim. Wybrany w maju 2014 r. do Parlamentu Europejskiego, na prowadzonym przez siebie blogu zamieścił stwierdzenie, że „fundamentalizm islamski sunnicki jest jedynym prawdziwym wrogiem Francji”. Marine Le Pen zdezawuowała tę wypowiedź; Chauprade stracił wtedy funkcję szefa delegacji Frontu w Parlamencie Europejskim. Jego udział w aferze z umożliwieniem wyjazdu z Dominikany francuskich pilotów zamieszanych w przemyt kokainy ułatwił Marine Le Pen wykluczenie go z partii.

⁵⁹ Valérie Igounet, *Derrière le Front*. 15.04.2016. <http://blog.francetvinfo>, Dostęp 16 maja 2016.

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ <https://www.mediapart.fr/journal/france/28.04.20116/une-association-pour-rabattre-electeurs-juifs-vers-le-FN/>. Dostęp 5 maja 2016.

końca drugiej wojny światowej i zaprosił Żydów francuskich do Rosji.– „Wyjeżdżali w okresie radzieckim, niechaj teraz wracają”⁶².

Jean-Marie Le Pen, zajmujący po wyborze córki w partii stanowisko honorowego przewodniczącego, nie godził się z jej polityką. Obawiał się, że Front Narodowy zatraci swój antysystemowy charakter; stanie się partią podobną do innych. Uporczywe ponawianie inkryminowanych już wcześniej wypowiedzi było swoistym wyrazem jego sprzeciwu. Gdy w kwietniu 2015 roku wystąpił na łamach „Rivarol” z pochwałą Petaina i powtórką „drobnostki” o komorach gazowych, został pozbawiony stanowiska honorowego przewodniczącego i wykluczony z partii⁶³.

W związku ze zmianą dyskursu politycznego przez nową przewodniczącą powstaje pytanie o reakcję szeregowych członków Frontu Narodowego. Część zdecydowanych antysemitów, jak np. Alain Soral, odeszła. Czy „oddiablenie” chociaż w niewielkim stopniu ma wpływ na świadomość elektoratu Frontu? Odpowiedź na to pytanie dają badania sondażowe przeprowadzane we Francji corocznie przez Narodową Komisję Doradczą Praw Człowieka (Commission nationale consultative des droits de l’homme) od 1990 roku. Badania za ostatnie lata wykazały ogólne zwiększenie się postaw ksenofobicznych i rasistowskich. Odpowiedzi wykazały tego typu postawy u 21% sympatyków lewicy, 69% centrum politycznego i 55% prawicy. Wśród zwolenników Frontu Narodowego odsetek ten jest bardzo wysoki – 87% respondentów. Okazało się jednak, że sympatycy Frontu obawiają się bardziej wyznawców islamu niż Żydów. Poziom antysemityzmu jednak wzrósł, chociaż jest o wiele niższy od islamofobii w związku z ogólnym nasileniem się postaw ksenofobicznych⁶⁴.

Strategia „oddiablenia” nie zmieniła stosunku Frontu Narodowego do swojego partnera w stosunkach międzynarodowych, jakim dla partii stała się Rosja z chwilą przyjęcia przez Le Pena kursu antyglobalistycznego i antyamerykańskiego. Na początku lat dziewięćdziesiątych Le Pen w zdecydowany sposób poparł politykę rosyjską w sprawie kryzysowej sytuacji na terenie dawnej Jugosławii. Kurs ten za rządów Marine nie doznał żadnej zmiany; przy każdej możliwej okazji Stany Zjednoczone i Pakt Atlantycki były obiektem ataku politycznego. W 1991 roku Le Pen pojechał do Moskwy i nawiązał dosyć bliskie stosunki z Władimirem Żyrinowskim. Wizyta ta rozpoczęła rozwój wzajemnych powiązań oraz wielokrotne odwiedziny Żyrinowskiego w Paryżu u Le Pena i *vice versa*. Po dojściu do władzy Władimira Putina przywódca Frontu Narodowego postarał się o przedostanie się do kręgu wpływów wokół nowego prezydenta. Le Pen znalazł się znowu w Moskwie na zaproszenie Siergieja Baturina z prorządowej partii Rodina. Umożliwiło mu to nawiązanie

⁶² <http://www.fr.sputnik.news.com>. 20.01.2016. Dostęp 14 marca 2016.

⁶³ „Nie jestem człowiekiem, który zmienia zdanie, ani który się płaszczy. Mam na ten temat zdanie, które uważam za uzasadnione”. Usunięcie go przez córkę ze stanowiska honorowego przewodniczącego Frontu skomentował: „miało to miejsce w Wielki Czwartek, w dniu kiedy Jezus został zdradzony przez Judasza” i dodał „nigdy nie można zostać zdradzonym inaczej, jak przez swoich”, <http://www.egaliteetreconciliation.fr>. „Rivarol” 9.04.2015, Devoir d’insoumission. Entretien avec Jean-Marie Le Pen. Dostęp 16 kwietnia 2016.

⁶⁴ Nonna Mayer, *Le mythe de la dediabolisation du FN*, 04.12.2015, <http://www.laviedesidees.fr>. Dostęp 1 lutego 2016.

kontaktów z szeregiem osób, co prawda nie decyzyjnych, jak np. szef KGB w latach 1988–1991 Władimir Kriuczukow, ale umożliwiających nawiązanie kontaktów. Na zaproszenie Rodiny Le Pen znnowu znalazł się w Moskwie w 2005 roku. Władze Rosji podtrzymywały półoficjalne kontakty z Frontem Narodowym, ale uważały, aby przez to nie popsuć sobie stosunków z Francją oficjalną – z prezydentami Chirakiem i Sarkozyem. Podczas kampanii w wyborach prezydenckich 2012 roku Marine Le Pen bez skutku zabiegała o spotkanie z Putinem. Zmiana stanowiska rosyjskiego nastąpiła z chwilą zdecydowanej krytyki stanowiska Rosji w sprawie konfliktu w Syrii przez prezydenta Hollande'a. W tej sytuacji zgodnie z sugestią ambasadora rosyjskiego w Paryżu Aleksandra Orłowa postanowiono ożywić współpracę polityczną z Frontem Narodowym. Wtedy też rząd rosyjski wzmógł działalność swojej propagandy na terenie całej Europy Zachodniej, a szczególnie Francji. W lecie 2012 roku zorganizowano internetowy kanał telewizyjny Pro Russia, którego kierownikiem został Gilles Arnaud, bliski znajomy Bruno Gollnicha (kanał zlikwidowany w 2014 roku po przeorganizowaniu wszystkich mediów zależnych od Rosji)⁶⁵.

W grudniu 2012 roku w Moskwie znalazła się Marion Marechal Le Pen, wnuczka honorowego przewodniczącego. Jako deputowana do Zgromadzenia Narodowego zapisała się do grupy przyjaźni francusko-rosyjskiej. W Moskwie spotkała się z przewodniczącym Dumy Siergiejem Naryszkinem. Tymczasem nabrzmiewająca kwestia ukraińska spowodowała zapotrzebowanie na ideowych i propagandowych sojuszników w Zachodniej Europie. Z tego powodu pierwsza wizyta Marine Le Pen w Rosji w czerwcu 2013 roku miała już bardziej oficjalną oprawę. Przewodnicząca Frontu Narodowego wzięła wtedy udział w seminarium „Moralność i demokracja” i została przyjęta przez Siegieja Naryszkina i Dymitra Rogozina z partii Rodina. Zapewniła rząd rosyjski o swojej przyjaźni i lojalności. W marcu 2014 roku Putin zdecydował się na aneksję Krymu. Z internetowych przecieków wiadomo, że poproszono ją o przyjazd na Krym. Ze względu na wybory komunalne we Francji propozycji tej nie przyjęła, obiecała, że Front zajmie oficjalne oświadczenie w tej sprawie popierające stanowisko Rosji. Na Krymie znalazł się natomiast Aymeric Chauprade, jako obserwator zorganizowanego tam referendum. Ponadto w październiku na teren zajęty w Donbasie przez prorosyjskich separatystów pojechał inny eurodeputowany Frontu – Jean-Luc Schaffhauser. Usługi te nie pozostały bez rekompensaty. Rozmowy w tej sprawie prowadził z rosyjskim ministerstwem spraw zagranicznych zastępca przewodniczącej Florian Philippot. Front Narodowy potrzebował koniecznie pieniędzy na kolejne wybory, tak częste we Francji. Ponadto Frontem Narodowym zainteresował się jeden z „oligarchów” rosyjskich Konstantin Malofiejew, finansujący separatystów wschodniej Ukrainy⁶⁶.

⁶⁵ W końcu marca 2016 r. ukazała się książka prof. uniwersytetu w Rennes Cécile Vais-sié, *Les réseaux russes en France*, ed. Les Petites Matins, omawiająca rosyjskie wpływy w mediach francuskich. Obszerne omówienie <http://www.franceinter.fr/emmission-un-jour-dans-le-monde/16.03.2016>. Dostęp 4 maja 2016.

⁶⁶ <http://www.lemonde.fr/lesdecodateurs/>. 02.04.2015. Financement du FN: les hackers russes dévoilent les échanges du Kremlin. Dostęp 12 kwietnia 2016.

18 kwietnia 2014 roku mikropartia Jean-Marie Le Pena Cotelec otrzymała pożyczkę 2 mln Euro z banku cypryjskiego, kontrolowanego przez Rosję a we wrześniu tego roku zrealizowano pożyczkę 9 mln. Euro przez First Czech-Russian Bank. Pod koniec 2014 roku Jean-Marie Le Pen chwalił się, że dostał nowy zastrzyk finansowy dla swojej mikropartii – „mogę wam powiedzieć, że jestem pożyczkobiorcą na 20 milionów”⁶⁷. Marine Le Pen tłumaczyła się, że pożyczki te były konieczne, ponieważ wszystkie banki francuskie odmówiły kredytu dla Frontu Narodowego i oświadczyła, że nie wiąże jej politycznie.

Poparcie Frontu Narodowego stało się prawie automatyczne dla każdej inicjatywy rosyjskiej na forum międzynarodowym, a zwłaszcza w sprawie sporu z Unią Europejską i sankcji związanych ze sprawą Ukrainy. Użyto w tym wypadku jednego z ulubionych haseł Frontu – francuskiego interesu narodowego. W imię tego interesu zastępca przewodniczącej Frontu Florian Philippot potępił postępowanie socjalistycznego rządu w sprawie „Mistrali”, uważając je za przykład podległości Francji wobec Stanów Zjednoczonych. „Jeżeli chodzi o prawa człowieka, to jak usprawiedliwić sprzedaż broni przez Francję dla Arabii Saudyjskiej” – pytał. Europosłowie Frontu Edouard Ferrand i Aymeric Chauprade wystąpili z listem otwartym do przewodniczącego Martina Schultza w sprawie jego nieprzyjaznego stosunku do Rosji i ograniczeniu kontaktów Parlamentu Europejskiego z tym krajem. W tej akcji wzięła udział także Marion Marechal-Le Pen. W Zgromadzeniu Narodowym głosowała za zniesieniem sankcji wobec Rosji. „Podtrzymując je, rząd składa francuskie rolnictwo w ofierze na ołtarzu interesów atlantyckich, a Moskwa jest sojusznikiem skutecznym i godnym zaufania w walce z Państwem Islamskim”⁶⁸. Prorosyjską propagandę starano się zakotwiczyć w tradycji francuskiej polityki – „ci, którzy nienawidzili de Gaulle’a, bo chciał, aby Francja była promieniejącą, nienawidzą teraz Putina dla tych samych powodów i z taką samą bezczelnością parweniusza”⁶⁹. Oddanie się Rosji nie jest taktyczną grą polityczną. W wywiadzie udzielonym Wall Street Journal w marcu 2015 roku Marine Le Pen przyznała, że interes Francji leży w inspiracji rosyjskiej a nie amerykańskiej, ze względu na rosyjski model gospodarczy, który oceniła jako „patriotyczny”, tzn zamknięty w sobie. Dodała wtedy: „ta zgodność stanowisk z Rosją ma wymiar także w polityce zagranicznej. Podczas nowej zimnej wojny Francja powinna stanąć przy boku Władimira Putina”⁷⁰.

⁶⁷ [http://www.mediapart.fr/journal/france/dossier/ Karl Laske, Marine Turchi, L'argent russe du Front national. 19.05.2015](http://www.mediapart.fr/journal/france/dossier/Karl_Laske_Marine_Turchi_L'argent_russe_du_Front_national.19.05.2015). Dostęp 22 kwietnia 2016. „Cotelec” jest mikropartią mającą za zadanie finansowanie potrzeb propagandowych i wyborczych Frontu Narodowego utworzoną w 1988 r. przy Jean-Marie Le Pen. Podobną mikropartię utworzyła Marine Le Pen w 2010 r. i nazwała ją Jeanne. Jest to sposób na obejście ustawy o finansowaniu partii politycznych.

⁶⁸ Szereg rezolucji i wypowiedzi tego typu, <http://www.frontnational.com>.

⁶⁹ <http://boulevardvoltaire.fr>. 19.05.2015. Dostęp 20 kwietnia 2016.

⁷⁰ <http://globaliznow.com> 09.03/2015/. Pourquoi vu d’Amerique il est impossible de situer le Front national. Dostęp 19 kwietnia 2016.

Znalezienie głębszej przyczyny takiego zauroczenia – nie tylko przecież Frontu Narodowego, lecz znacznej części francuskiej prawicy i skrajnej prawicy jest warte chwili zastanowienia się. Putin reprezentuje sposób rządzenia, który jest niespełnionym marzeniem tego środowiska – reżim silny, mający w pogardzie organy przedstawicielskie. Putin jest ucieleśnieniem władzy z podkreślanymi atrybutami siły fizycznej (przypominam, że Le Pen pozował na korsarza, wykorzystując w ten sposób ślepotę na jedno oko, nabytą w czasach młodości w bójce z lewakami). Putin nawiązuje w polityce wewnętrznej i zagranicznej do wizji Europy i Rosji chrześcijańskiej. Dla prawicy zbulwersowanej reformami soborowymi a zwłaszcza działalnością papieża Franciszka, putinowski model cesaropapizmu (mimo krytyki katolicyzmu przez Dugina) stał się atrakcyjny. Co prawda, tradycja judeochrześcijańska jest zwalczana przez neopogańską część skrajnej prawicy (Venner, Nowa Prawica), co nie oznacza, że nie może ona w taktyczny sposób do niej nawiązywać w nadziei na ożywienie ducha krucjaty antyislamskiej. Jest jeszcze jeden powód tak silnego przyłgnięcia Frontu do Rosji. Jeżeli absolutnym wrogiem stał się globalny kapitalizm, zamazujący na całym świecie podziały etniczne i niszczący tradycję, to trzeba było znaleźć także absolutnego przyjaciela. Chiny są zbyt obce kulturowo. Rosja Putina stała się w ten sposób jedynym kandydatem na to stanowisko⁷¹.

Bibliografia

- Castellis Raymond. 1999. Hitler, Le Pen, Mégret. Leur programme (compte rendu). W *Mots. Les langages du politique. Argumentation d'extrême droite*. (58)1 : 172–177.
- Igounet Valerie. 2014. *Le Front national de 1972 à nos jours. Le parti, les hommes, les idées*. Paris: Seuil.
- Journal Officiel. Assemblée Nationale 1958. Debats parlementaires, 2-séance du 29 janvier.
- Kilar Roman. 2001. *Francuski Front Narodowy*. Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Laruelle Marlène. 2006. Regards sur la réception du racialisme allemand chez les panslavistes et eurasialistes russes. W *Revue germanique internationale* 3 : 145–155.
- Lebourg Nicolas, Preda Jonathan i Beauregard Joseph. 2014. *Aux racines du FN. L'histoire du mouvement Ordre nouveau 1969–1973*. Paris: Jean Jaures Fondation.
- Lebourg Nicolas, Beauregard Joseph i François Duprat. 2012. *L'homme, qui inventa le Front national*. Denoël b.m.w.
- Mégret Bruno. 1990. *La flamme. Les voies de la renaissance*. Paris: Robert Lafont.
- Mégret Bruno (et les Comités d'action républicaine). 1986. *L'Impératif de renouveau. Les enjeux de demain*. Paris: Albatros.
- Le Pen Jean-Marie. 1984. *Les Français d'abord*. b.m.w.: Carère-Michel Lafon.
- [Le Pen Jean-Marie]. 1989. *L'espoir. Entretiens de J.P. Gabriel et P. Gannat avec Jean-Marie Le Pen*. Paris: Albatros. przeł. polskie: 1994. *Nadzieja. Rozważania o Francji i Europie*. Z przywódcą francuskiego Frontu Narodowego rozmawiają J.P. Gabriel i P. Gannat. Warszawa: Fulmen.

⁷¹ http://www.slate.fr/24/05/2014/Joel_Gombin, L'Extrême droite est devenue russo-phile. Voici une plongée dans les mystères du pourquoi et du comment. Dostęp 30 kwietnia 2016.

- Le Pen Marine. 2006. *À contre flots*. b.m.w.: Grancher.
- Roger Philippe. 2002. *L'ennemi américain. Généalogie de l'antiaméricanisme français*. Paris: Seuil.
- Vaissie Cécile. 2016. *Les réseaux du Kremlin en France*. b.m.w. Les petites matins.
- Venner Dominique. 1997. [(przedr. wyd. z 1972)]. *Pour une critique positive*. Nantes: Ars Magna.
- Taguieff Pierre-André. 2002. *L'illusion populiste*. Paris: Berg international.
- Wielomski Adam, *Faszyzmy łacińskie*. 2011. *Sen o rewolucji innej niż w Rosji i w Niemczech*. Warszawa: Arte. Klub Zachowawczo-Monarchistyczny.

Dangerous liaisons. Anticommunism, anti-Americanism, national identity and Russophilia with anti-Semitism background in the activity and ideology of the French National Front

Abstract

The French National Front was formed in 1972-1973 as a result of structural and ideological changes in the extreme antiliberal right wing. It was an electoral emanation of the neo-nazi organization New Order. In the 1980s National Front led by Jean-Marie Le Pen occupied a significant position on the French political stage. The party was distinctly anticommunistic in character. Due to the adoption of ideology of the so-called new right wing an Alain de Benoist group, after the communist block fall the question of French national identity came into importance. Said identity was threatened by globalistic tendencies and immigrant influx particularly from Maghreb countries. Criticizing the USA as world's capitalistic center and promoting demagogic slogans allowed the National Front to claim voters of communist party and to aim at rising above the division into left and right wing. In such circumstances Putin's Russia became the Front's most significant support. Adoption of the so-called euro-Asian vision of uniting Europe solidified this relationship. Marine Le Pen's growing influence caused the ideological modernization through the so-called de-devilment of the Front, i.e. the rejection of anti-Semitic and racist slogans. The creation of the mainstream political parties "republican barrier" successfully prevents the Front from gaining a more important say in state government.

Key words: political parties, extreme right wing, National Front, France, nationalism, xenophobia